

Laodikiya — To‘rtinchi raqam

Ustma-ust tushadigan tarixlar

Jeff Pippenger

2023-09-01

Men ko‘rsatib o‘tgan, ehtimol, Stiven Xaskell ko‘rmagan, biroq bu haqiqatni yoritib beradigan haqiqatlarni tan olgani orqali bilvosita tasdiqlagan jihat shundan iboratki, qadimgi Isroilning oxiridagi tarixda siz ayni bir tarixiy davr ustma-ust tushgan holda zamonaviy Isroilning boshlanishini ham bir vaqtda topasiz. Masih ko‘plar bilan ahdni bir hafta (ikki ming besh yuz yigirma kun) davomida tasdiqlab turgan paytda, qadimgi Isroil Laodikiya tajribasini boshdan kechirayotgan edi, ya‘ni Rabbiyning og‘zidan tuflab chiqarilish arafasida edi. Ayni paytda zamonaviy Isroil Efes tajribasini boshdan kechirayotgan edi. Qadimgi Isroilning Laodikiyasi tarqatib yuborilayotgan, zamonaviy Isroilning Efesi esa xuddi o‘sha tarixning o‘zida yig‘ib olinayotgan edi.

Va agar siz hayron bo‘layotgan bo‘lsangiz, “ha”, men Masihning Doniyorning to‘qqizinchi bobidagi bashoratning bajo kelishida ahdni tasdiqlagan haftasi — Uning cho‘qintirilishi bilan boshlanib, Istefonning toshbo‘ron qilinishi bilan yakunlangan o‘sha hafta — so‘zma-so‘z ikki ming besh yuz yigirma kun bo‘lmaganini bilaman; ammo bashorat nuqtayi nazaridan u, shubhasiz, aynan shunday bo‘lgan, chunki bashoratda bir yil uch yuz oltmish kunga tengdir. Uch yuz oltmish kunni yettiga ko‘paytirsangiz, ikki ming besh yuz yigirma kun bo‘ladi, va o‘sha bashoratli haftaning “mutlaq markazi” xochdir. Bashoratli ma’noda Masih xochni ikki ming besh yuz yigirma kunlik bashoratli davrning aynan markaziga qo‘ydi; shu orqali Levilar yigirma oltinchi bobidagi “yetti vaqt” Masihning xochi tomonidan belgilab qo‘yilganini va mustahkam tutilganini ko‘rsatdi. Sister White, Habakkukning har ikkala muqaddas jadvali — 1843 va 1850 yilgi chart — ikkalasida ham ikki ming besh yuz yigirma yillik bashorat chartning aynan markazida joylashganini o‘rgatganida, va har ikkala chartda ham o‘sha tasvirning aynan markazida xoch turganida, bu tasodif emas.

“Muqaddas Kitob insonlarga bu hayotga ham, kelajak hayotga ham munosib bo‘lish uchun anglashlari zarur bo‘lgan barcha tamoyillarni o‘z ichiga oladi. Va bu tamoyillar hamma tomonidan tushunilishi mumkin. Uning ta’limotini qadrlash ruhiga ega bo‘lgan hech kim Muqaddas Kitobdan biror parchani o‘qib, undan qandaydir foydali fikr olmasdan qolmaydi. Ammo Muqaddas Kitobning eng qimmatli ta’limoti vaqti-vaqti bilan yoki uzviy bog‘lanmagan holdagi tadqiq orqali qo‘lga kiritilmaydi. Undagi buyuk haqiqatlar tizimi shoshqaloq yoki beparvo o‘quvchi anglay oladigan tarzda bayon etilmagan. Uning ko‘plab xazinalari yuzadan ancha chuqurda yotadi va ularga faqat tirishqoq izlanish hamda uzluksiz sa’y-harakat bilan erishish mumkin. Buyuk yaxlitlikni tashkil etuvchi haqiqatlar izlab topilishi va yig‘ib olinishi kerak, ‘bu yerda ozgina, u yerda ozgina’. Ishayo 28:10.”

“Shunday qilib tadqiq etilib va bir joyga jamlanganda, ular bir-biriga mutlaqo mukammal mos kelishi ayon bo‘ladi. Har bir Injil boshqalarini to‘ldiradi, har bir bashorat boshqasining sharhi

bo'ladi, har bir haqiqat esa boshqa bir haqiqatning rivojidir. Yahudiy diniy tuzumining timsollari xushxabar orqali ravshan bo'ladi. Xudoning Kalomidagi har bir tamoyilning o'z o'rnini, har bir voqeaning o'z ahamiyati bor. Va butun tuzilma, ham niyatida, ham ijrosida, o'z Muallifiga guvohlik beradi. Bunday tuzilmani Cheksiz Zotning ongidan boshqa hech qanday aql na tasavvur qila olar, na bunyod eta olar". Education, 123.

Yetti jamoatning har biri Milleriylar tarixida, shuningdek bizning tariximizda ham takrorlanadi, degan tamoyil bilan bir qatorda, ilk Adventizm e'tirof etgan yana bir muhim tamoyil ham bor. Bu tamoyil Muqaddas Ruh ayni bir tarixning "ichki va tashqi" bashoratli chiziqlaridan haqiqatni yetkazish uchun foydalanishini ko'rsatadi. Miller buni anglagan va bevosita shunday ta'lim bergan. U Vahiy kitobidagi yetti muhr jamoatlarga parallel bo'lgan bir tarixni ifodalaydi, deb to'g'ri ta'lim bergan, biroq o'sha parallel tasvirda muhrlar ayni bir tarixning tashqi haqiqatini, jamoatlar esa ichki haqiqatini ifodalaydi. Uriah Smith ham bu tamoyilga to'xtaladi va "ichki" hamda "tashqi" so'zlarini qo'llaydi; meningcha, bu ikki parallel chiziqni ifodalashning eng yaxshi usuli shudir.

"Muhrilar Vahiy kitobining 4-, 5- va 6-boblarida e'tiborimizga havola qilinadi. Bu muhrilar ostida taqdim etilgan manzaralar Vahiy 6-bobda va Vahiy 8-bobning birinchi oyatida ko'rsatib berilgan. Ular, ravshanki, ushbu inoyat davrining boshlanishidan Masihning kelishigacha jamoat bilan bog'liq bo'lgan voqealarni qamrab oladi.

"Yetti jamoat jamoatning ichki tarixini taqdim etar ekan, yetti muhr uning tashqi tarixidagi buyuk voqealarni ko'z oldiga keltiradi." Uriah Smith, The Biblical Institute, 253.

Endi biz yetti jamoat haqidagi ko'rib chiqishimizni boshlaymiz. Birinchi ikki jamoat, shuningdek, uchinchi va to'rtinchi jamoat o'rtasida ularni birgalikda ko'rib chiqishni talab etadigan "sabab va oqibat" munosabati mavjudligini anglash muhimdir. Smirna Rim tomonidan quvg'in qilinganlarni ifodalovchi jamoatdir, Efes esa xushxabarni butun dunyoga yetkazgan jamoat edi.

"Shogirdlar birinchi marta aynan Antioxiyada masihiylar deb ataldilar. Bu nom ularga berilgan edi, chunki Masih ularning voizliklari, ta'limotlari va suhbatlarining bosh mavzusi edi. Ular Uning yer yuzidagi xizmati kunlarida yuz bergan voqealarni, shogirdlari Uning shaxsiy huzuridan baraka topgan o'sha kunlarni, tinmay qayta-qayta hikoya qilar edilar. Ular Uning ta'limotlari va shifo berish mo'jizalari haqida charchamasdan to'xtalar edilar. Qaltiragan lablar va ko'zlaridagi yosh bilan ular Uning bog'dagi iztirobi, xiyonatga uchrashi, sud qilinishi va qatl etilishi haqida, dushmanlari tomonidan Unga yetkazilgan haqorat va qiynoqlarga U qanday sabr-toqat va kamtarlik bilan chidadi, hamda Uni quvg'in qilganlar uchun qanday ilohiy rahm-shafqat bilan ibodat qilgani haqida so'zlar edilar. Uning tirilishi va osmonga ko'tarilishi, shuningdek, yiqilgan inson uchun Vositachi sifatida osmonda olib borayotgan xizmati ular mamnuniyat bilan to'xtaladigan mavzular edi. Butparastlar ularni masihiylar deb atashlari bejiz emas edi, chunki ular Masihni va'z qilar va ibodatlarini U orqali Xudoga yo'llar edilar."

"Ularga Masihiy degan nomni bergan Xudoning O'zi edi. Bu — Masihga o'zlarini bog'laydiganlarning barchasiga berilgan shohona nomdir. Yoqub keyinroq aynan shu nom haqida shunday yozgan: 'Boylar sizlarga zulm qilmayaptimi va sizlarni hukm kursilari oldiga

sudrab bormayaptimi? Sizlar atalgan o'sha munosib nomni ular kufr bilan haqorat qilmayaptimi?" Yoqub 2:6, 7. Butrus esa shunday degan: 'Agar kimdir Masihiy sifatida azob cheksa, uyalmasin; balki shu ishda Xudoni ulug'lasin.' 'Agar Masihning nomi uchun haqorat qilinsangiz, baxtlisizlar; chunki ulug'vorlik va Xudoning Ruhi sizlarning ustingizda turibdi.' 1 Butrus 4:16, 14." Havoriylarning ishlari, 157.

Efes jamoati "Masih Isoda taqvodor" yashagan ilk jamoatni ifoda etar edi; bu esa doimo bir "natija"ni yuzaga keltiradigan bir "sabab"dir.

Darhaqiqat, Masih Iso ichida taqvodor yashashni istaganlarning barchasi quvg'inga duchor bo'ladilar. 2 Timo'tiy 3:12.

Efes jamoatining taqvodorligi Smirna jamoati orqali ifodalangan quvg'inni yuzaga keltirdi. Bu ikki jamoat sabab va oqibat munosabatini ifodalaydi, va oqibatdan oldin, albatta, sabab bo'lishi talab etiladi. Yakshanba qonuni inqirozi davridagi quvg'in Opa Uayt "ibtidoiy taqvodorlik" deb atagan narsaning namoyon bo'lishi bilan qo'zg'atiladi. Bu o'tmishdagi, ya'ni ibtidoiy tarixlarda tasvirlangan taqvodorlikdir.

"Imon va taqvodagi keng tarqalgan tanazzulga qaramay, bu jamoatlarda Masihning haqiqiy izdoshlaridir bor. Xudoning hukmlari yer yuziga yakuniy ravishda tashrif buyurishidan oldin, Rabbimiz xalqining orasida shunday bir ibtidoiy xudojo'ylik uyg'onishi bo'ladiki, unga o'xshashi havoriylar zamonidan beri ko'rilmagan. Xudoning Ruhi va qudrati Uning farzandlari ustiga to'kiladi. O'sha paytda ko'plar bu dunyoga bo'lgan muhabbat Xudoga va Uning Kalomiga bo'lgan muhabbatning o'rnini egallagan jamoatlardan o'zlarini ajratadilar. Ruhoniylar ham, oddiy xalq ham bo'lgan ko'plar, Rabbimizning ikkinchi kelishiga bir xalqni tayyorlash uchun Xudo ayni shu vaqtda e'lon qildirishni iroda etgan ulug' haqiqatlarni mamnuniyat bilan qabul qiladilar. Jonlarning dushmani bu ishga to'sqinlik qilishni istaydi; va bunday bir harakatning vaqti kelishidan oldin, u soxtasini kiritish orqali uni oldini olishga urinadi. U o'zining aldovchi qudrati ostiga keltira oladigan jamoatlarda Xudoning maxsus barakasi to'kilayotgandek qilib ko'rsatadi; u yerda buyuk diniy qiziqish deb hisoblanadigan narsa namoyon bo'ladi. Son-sanoqsiz kishilar Xudo ular uchun ajoyib tarzda ish ko'rayotganidan shodlanadilar, holbuki bu ish boshqa bir ruhniki. Diniy niqob ostida Shayton o'z ta'sirini nasroniy olami bo'ylab yoyishga intiladi." The Great Controversy, 464.

"Oxirgi kunlar"ning Yarim tun faryodi ushbu parchada aniqlangan "ibtidoiy taqvodorlik"ning tiklanishidir. Bu tiklanish jamoatda emas, balki bir harakat ichida yuz beradi. Opa Uayt bu tiklanishni tasvirlash uchun qo'llagan tarix "havoriylik zamonlari" tarixidir, bu esa Efes jamoati orqali ifodalangan. O'sha tiklanish "ta'qib"ni keltirib chiqaradi.

"Ko'plar qamoqqa tashlanadi, ko'plar shahar va qishloqlardan jonini saqlab qolish uchun qochadi, va ko'plar haqiqatni himoya qilib turganlari uchun Masih yo'lida shahid bo'ladilar." Selected Messages, 3-kitob, 397.

Keyingi parchadagi "Masihning yerdagi hayoti" Efes jamoatining boshlanishini ifodalaydi, ammo u ayni paytda dunyoning oxiridagi Laodikiya Adventizmi tarixining ham timsolidir.

“Hukm orqaga burib yuborildi, adolat esa uzoqda turibdi; chunki haqiqat ko‘chada yiqildi, to‘g‘rilik esa kira olmaydi. Ha, haqiqat yo‘qolib ketdi; va yovuzlikdan chetga chiqqan kishi o‘zini o‘lja qiladi.’ Ishayo 59:14, 15. Bu Masihning yer yuzidagi hayotida amalga oshdi. U Xudoning amrlariga sodiq bo‘lib, ularning o‘rniga yuksaltirilgan insoniy urf-odatlar va talablarni bir chetga surdi. Shu sababli U nafrat qilindi va quvg‘in qilindi. Bu tarix takrorlanadi.” Masihning masallardan bergan saboqlari, 170.

Efes bilan ifodalangan tajriba Laodikiya tajribasi bilan bir vaqtda sodir bo‘ladi. Bahschan yahudiylar qadimgi Isroilning Laodikiyaliklari edilar, Masih va Uning shogirdlari esa zamonaviy Isroilning Efesliklari edilar. Yahyo Cho‘mdiruvchi Efes jamoatini boshlab berdi va u o‘zlarini yahudiy deb ataydigan, ammo unday bo‘lmagan Laodikiyaliklar tomonidan qarshilikka uchraydigan “oxirgi kunlar”dagi jamoatni ifodalaydi.

“Yahyo Cho‘mdiruvchining ishi va oxirgi kunlarda Ilyosning ruhi hamda qudrati bilan xalqni loqaydligidan uyg‘otish uchun maydonga chiqadiganlarning ishi ko‘p jihatdan bir xildir. Uning ishi bu davrda bajarilishi lozim bo‘lgan ishning timsolidir. Masih dunyoni adolat bilan hukm qilish uchun ikkinchi marta kelishi kerak. Dunyoga beriladigan so‘nggi ogohlantirish xabarini ko‘tarib yuruvchi Xudoning xabarchilari, Yahyo Uning birinchi kelishi uchun yo‘l tayyorlagani kabi, Masihning ikkinchi kelishi uchun yo‘l tayyorlashlari kerak. Bu tayyorlov ishida “har bir vodiy ko‘tariladi, har bir tog‘ va tepalik past qilinadi; egri joylar to‘g‘rilanadi, g‘adir-budir joylar tekislanadi”, chunki tarix takrorlanadi va yana bir bor “Egamizning ulug‘vorligi namoyon bo‘ladi, va barcha insonlar buni birgalikda ko‘radilar; chunki Egamizning og‘zi shunday degan.” Southern Watchman, 1905-yil 21-mart.

Efes — “sabab”, Smirna esa “oqibat”dir. Pergam va Tiyatira ham sabab-oqibat munosabatini ifodalaydi. Pergam — murosaga kelgan jamoat bo‘lib, nasroniylikni butparastlik bilan qo‘shib, uni buzdi. Nasroniy jamoat butparastlikning sanamparastligi o‘z chegaralari ichida birga mavjud bo‘lishi mumkin, degan aqidani qabul qilganida qulab tushdi. Imperator Konstantin ana shu murosakor tarixning timsolidir, va uning bashoratli roli papalik oshkor bo‘lishidan oldin haqiqiy nasroniylikdan qaytishni yuzaga keltirish edi.

Hech kim sizni hech bir yo‘l bilan aldamasin; chunki avval murtadlik yuz bermaguncha va halokat o‘g‘li bo‘lgan gunoh odami oshkor bo‘lmaguncha, o‘sha kun kelmaydi. U Xudo deb atalgan yoki sajda qilinadigan har narsaga qarshi turib, o‘zini ulardan yuqori ko‘taradi; hatto o‘zini Xudo deb ko‘rsatib, Xudoning ma‘badida Xudodek o‘tiradi. Men hali sizlar bilan bo‘lganimda, bularni sizlarga aytganimni eslamaysizlarmi? Endi esa sizlar uni o‘z vaqtida oshkor bo‘lishi uchun nima to‘sib turganini bilasizlar. Chunki qonunsizlik siri allaqachon amal qilmoqda; faqat hozir to‘sib turgan zot yo‘ldan olinmaguncha, u to‘sishta davom etadi. Ana shundan keyin o‘sha yovuz oshkor bo‘ladi; Uni Rabbiiy O‘z og‘zining ruhi bilan yo‘q qiladi va O‘z kelishining porlashi bilan halok etadi. 2 Salonikaliklarga 2:3–8.

Pergam jamoati “sabab” edi, Tiyatira esa “oqibat” edi. Doniyor payg‘ambar ko‘pincha butparastlikning papachilikka o‘rin bo‘shatib berishi tarixini bayon qiladi, va Pavlus ta‘kidlagan, papachilikning o‘rnatilishidan oldin yuz bergan murtadlik Doniyorning o‘n birinchi bobida ko‘rib chiqiladi.

Chunki Kittim kemalari unga qarshi keladi; shu bois u g'amga botadi, qaytib ketadi va muqaddas ahdga qarshi g'azab qiladi; u shunday qiladi; hatto qaytib kelib, muqaddas ahdni tark etganlar bilan til biriktiradi. Va qo'shinlar uning tomonida turadi, ular qudrat maskani bo'lgan muqaddas joyni harom qiladilar, kundalik qurbonlikni to'xtatadilar va vayron qiluvchi jirkanchlikni o'rnatadilar. Doniyor 11:30–31.

Tarix sahnasida papalik hokimiyati namoyon bo'lishidan oldin murtadlikka yuz tutgan murosachi jamoat Daniel tomonidan "muqaddas ahd"ni tark etgan "ular" sifatida tasvirlanadi. Ular ahdni tark etganlaridan keyin, Daniel tomonidan "vayron qiluvchi jirkanch narsa" sifatida ifodalangan papalik yer yuzining taxtiga o'tqazildi. Opa Uayt Danielning o'n birinchi bobining so'nggi olti oyatini aniqlab ko'rsatadi, u shunday deganida: "Danielning o'n birinchi bobidagi bashorat deyarli to'la amalga oshib bo'ldi." So'nggi olti oyat Daniel o'n birinchi bobining yakuniy bajo bo'lishidir, va u o'sha yakuniy oyatlarda tasvirlangan tarix Daniel 11:30–36 orqali oldindan timsollanganini ta'lim beradi; bu esa Pergam va Tiyatira orqali ifodalangan tarixiy "sabab va oqibat"ni ko'rsatadi.

"Yo'qotadigan vaqtimiz yo'q. Oldimizda og'ir sinovli zamonlar turibdi. Dunyo urush ruhi bilan junbushga kelgan. Yaqinda bashoratlarda aytilgan kulfat manzaralari yuz beradi. Doniyor kitobining o'n birinchi bobidagi bashorat deyarli to'liq amalga oshib bo'ldi. Bu bashoratning amalga oshishida ro'y bergan tarixning katta qismi yana takrorlanadi."

"Ottizinchi oyatda shunday bir kuch haqida so'z yuritiladiki, u: '30-oyatdan 36-oyatgacha keltirilgan iqtibos.'"

"Ushbu so'zlarda tasvirlanganlarga o'xshash manzaralar sodir bo'ladi." Manuscript Releases, 13-son, 394.

Pergamos va Tyatiraning sabab-oqibat munosabati, shuningdek, Efes va Smirnaning sabab-oqibat munosabati "oxirgi kunlar"da takrorlanadi. Amerika Qo'shma Shtatlarining protestantlari Pergamos orqali ifodalangan butparastlik bilan murosaga kirishadilar (butparastlikning bosh belgisi — quyoshga sig'inishdir), va ular murtad bo'lganlarida, gunoh odami yana bir bor payg'ambarlik ma'nosida namoyon bo'lishi uchun yo'l hozirlanadi. Murtadlik va papalikning taxtga o'tqazilishi takrorlanayotgan bir paytda, Xudo ayni vaqtda Efes orqali timsollangan bir jamoatni Doniyor va Vahiy xabarini dunyoga yetkazish uchun ko'tarib chiqaradi va Smirna orqali ifodalangan quvg'in ham takrorlanadi.

Vahiy kitobining dastlabki to'rt muhrlari birinchi to'rt jamoat tomonidan ifodalangan ichki haqiqat chizig'iga parallel ravishda davom etuvchi tashqi haqiqat chizig'i ekanligi haqidagi haqiqatni ko'rib chiqqanimizdan keyin, men so'nggi uch jamoatga murojaat qilaman. Avval ta'kidlanganidek, Uriah Smith buni shunday bayon qiladi:

"Yetti jamoat jamoatning ichki tarixini taqdim etsa, yetti muhr uning tashqi tarixidagi buyuk voqealarni ko'z oldiga keltiradi." Uriah Smith, The Biblical Institute, 253.

Biz birinchi to'rtta jamoat "sabab va oqibat"ning "oxirgi kunlar"da takrorlanadigan ikki munosabatini ifodalashini ko'rsatdik. Adventizm kashshoflariga, ammo bundan ham muhimrog'i, Xudoning Kalomi hokimiyatiga asoslanib, jamoatning o'sha to'rtta ichki tarixi birinchi to'rtta

muhr ifodalagan tashqi tarixga parallel bo‘lishi kerak. Birinchi va ikkinchi muhrlar Efes va Smirnaning ayni xususiyatlarini aks ettiradi, biroq xristianlikni dunyoga yoyish ishini ifodalash uchun oq ot obrazidan foydalanadi. Bu jamoatning tashqi ishini ifodalaydi, ikkinchi muhr esa qizil ot bilan Smirnaning qonli qirg‘inini ifodalaydi.

Men Qo‘zining muhrlardan birini ochganini ko‘rdim, va momaqalldiroq tovushidek bir ovozni eshitdim; to‘rtta maxluqotdan biri: «Kel va ko‘r», — dedi. Va men qaradim, va mana, oq ot; uning ustida o‘tirganning qo‘lida yoy bor edi; unga toj berildi, va u g‘alaba qilib, yana g‘alaba qozonish uchun yo‘lga chiqdi. U ikkinchi muhrni ochganda, men ikkinchi maxluqotning: «Kel va ko‘r», — deganini eshitdim. Va yana bir ot chiqdi, qizil ot; uning ustida o‘tirganga yerdan tinchlikni olib tashlash, odamlarni bir-birini o‘ldirishga yo‘l qo‘yish hokimiyati berildi; va unga katta qilich berildi. Vahiy 6:1–4.

Zakariyo kitobida Vahiyning dastlabki to‘rt muhrida ifodalangan to‘rt otni bevosita aniqlab beradigan bir necha parcha mavjud. O‘sha parchalardan birida, o‘ninchi bobda, Zakariyo shuni ko‘rsatadiki, keyingi yomg‘ir yog‘dirilganda Xudoning “uyi” bo‘lgan “Yahudo podasi” “jangda Uning go‘zal otiga” aylantiriladi.

Egangi yomg‘ir paytida Egamizdan yomg‘ir so‘ranglar; shunda Egamiz yorqin bulutlar hosil qiladi va ularga yomg‘ir jala-jalalarini, dalada har bir kishiga o‘t-o‘lan beradi. Chunki butlar behuda so‘zladi, va folbinlar yolg‘onni ko‘rdilar, soxta tushlarni aytdilar; ular behuda tasalli beradilar; shu bois ular podadek yo‘lga tushdilar, cho‘ponsiz bo‘lganlari uchun azob chekkan edilar. Mening g‘azabim cho‘ponlarga qarshi alangalandi, va men echkilarni jazoladim; chunki lashkarlar Egasi O‘z podasi bo‘lgan Yahudo xonadonini yo‘qlab, ularni jangda O‘zining ulug‘vor otidek qildi. Zakariyo 10:1–3.

Ellen Uayt qayta-qayta Hosil bayramida Muqaddas Ruhning to‘kilishi hozir yog‘ayotgan keyingi yomg‘irning timsoli ekanini ta’kidlaydi. Hosil bayramida dunyo uchun bajarilgan ish Efes jamoati orqali ifodalanadi, Efes esa Smyrna orqali ifodalangan quvg‘inni keltirib chiqaradi; Yuhanno uni ikkinchi muhrdagi “qizil ot” sifatida tasvirlaydi. Dastlabki ikki muhr dastlabki ikki jamoat bilan parallel boradi va ular keyingi yomg‘ir to‘kilayotgan “oxirgi kunlar”ni tasvirlaydi.

Payg‘ambarlik Ruhi ham uchinchi muhrning oxiri bilan to‘rtinchi muhrning boshlanishini tanlaydi va shu tariqa ularni bir-biriga bog‘laydi (sabab va oqibat); shunday qilib, u o‘z davrida va “oxirgi kunlarda” mavjud bo‘lgan deb ifodalangan tarixni joylashtiradi.

“Bugun ham Vahiy 6:6–8 da tasvirlangan o‘sha ruh namoyon bo‘lmoqda. Tarix takrorlanadi. Oldin bo‘lgan narsa yana bo‘ladi.” Manuscript Releases, 9-jild, 7.

Opa Uaytning shaxsiy tarixida (1898-yilda qalamga olingan) papalikning yana bir bor taxtga o‘tirilishiga yo‘l hozirlaydigan murosachilik ruhi allaqachon faol va kuchli edi; zero, 1844-yil bahorida birinchi farishtaning xabari rad etilishi bilan boshlangan protestantizmning murtadlashuvi allaqachon (1863-yilda) protestant adventizm shoxiga tajovuz qila boshlagan edi.

Pergamosning murosasi uchinchi muhrda “bir juft” tarozi sifatida ifodalanadi. O‘lchov uchun bo‘lgan ikki tarozi nohalol o‘lchovni bildiradi. Uchinchi muhr to‘rtinchi muhrga olib boradi; u

“o‘lim”ning “xira ot”i bilan ifodalanadi va shu tariqa Zulmat Asrlarida papalik tomonidan millionlab kishilarning qatl etilishini tasvirlaydi. Papalikning xira otidan keyin keladigani “do‘zax”dir. Uchinchi va to‘rtinchi muhrlarning tarixi Pergamos va Tiyatira jamoatlarining tarixiga parallel ravishda boradi. Konstantinning murosasi izchil davom etuvchi bir ish edi; shu bois murosasi ruhi, xuddi Pavlus “qonunsizlik siri allaqachon ish ko‘rmoqda” degan zamonda bo‘lgani kabi, Opa Uaytning shaxsiy tarixida ham allaqachon faol edi. Papalikning taxtga o‘tirishidan oldin keladigan imondan qaytish har doim bosqichma-bosqich kechadigan tarixdir, va o‘sha “tarix yana takrorlanadi. Bo‘lgan narsa yana bo‘ladi.”

Va men to‘rt maxluqotning o‘rtasidan bir ovozni eshitdim: “Bir dinorga bir o‘lchov bug‘doy, va bir dinorga uch o‘lchov arpa; moy bilan sharobga esa ziyon yetkazma”, dedi. U to‘rtinchi muhrni ochganida, men to‘rtinchi maxluqotning: “Kel va ko‘r”, degan ovozi eshitdim. Men qaradim, va mana, rangpar bir ot; uning ustida o‘tirganning ismi O‘lim edi, va Do‘zax unga ergashib kelardi. Ularga yerning to‘rtidan bir qismi ustidan qilich bilan, ochlik bilan, o‘lim bilan va yer yuzidagi yovvoyi hayvonlar orqali o‘ldirish uchun hokimiyat berildi. Vahiy 6:6–8.

Jeyms Uayt yetti jamoat va yetti muhrda yana bir bashoratli g‘ayritabiiylikni aniqladi. U dastlabki to‘rt jamoat bilan so‘nggi uch jamoat o‘rtasida ataylab qo‘yilgan bir tafovutni ko‘rsatadi, so‘ngra yana ayni hodisani dastlabki to‘rt muhr va so‘nggi uch muhrda ham aniqlaydi.

“Endi biz jamoatlarni, muhrlarni va hayvonlarni, yoki tirik mavjudotlarni, ular bir xil vaqt davrlarini qamrab olishi jihatidan o‘zaro qiyoslanishi mumkin bo‘lgan darajagacha kuzatib chiqdik. Muhrlar soni yettita, hayvonlar esa atigi to‘rtta. Va bu yerda shuni qayd etish joizki, birinchi, ikkinchi, uchinchi va to‘rtinchi muhrlar ochilganda birinchi, ikkinchi, uchinchi va to‘rtinchi hayvonlarning: ‘Kel va ko‘r’, degani eshitaladi; ammo beshinchi, oltinchi va yettinchi muhrlar ochilganda, bunday ovoz eshutilmaydi. Shuningdek, oxirgi uch jamoat bilan oxirgi uch muhr, xuddi dastlabki to‘rt jamoat bilan dastlabki to‘rt muhr qamrab olganidek, bir xil vaqt davrlarini qamrab olishi jihatidan o‘zaro mos kelmaydi. Ammo, biz ko‘rsatganimizdek, jamoatlar, muhrlar va hayvonlar qariyb 1800 yil davomida, hozirgi zamondan yarim asrdan bir oz ko‘proq vaqt oldingi davrgacha, bir xil vaqt davrlarini qamrab olishi jihatidan o‘zaro muvofiq keladi.” James White, Review and Herald, February 12, 1857.

Jeyms Uayt xuddi shu andoza karnaylarda ham mavjud ekanini kiritmagan, ammo u mavjud. Dastlabki to‘rtta karnay — karnaylardir, ammo oxirgi uchta karnay — uchta voy-holdir. Dastlabki to‘rtta karnay 321-yilda Konstantinning yakshanba qonuni uchun butparast Rim ustidan Xudoning hukmini ifodalaydi, uch karnay voyi esa Islomni ifodalaydi. Dastlabki ikki karnay voyi 538-yilda joriy etgan yakshanba qonuni uchun papalik Rimiga qarshi chiqarilgan hukmlar edi, uchinchi karnay voyi esa juda yaqin kelajakda kelayotgan yakshanba qonuni inqirozi uchundir.

Jozef Beyts kashshoflar orasida shakllangan oxirgi uch jamoat haqidagi tushunchani yagona timsol sifatida qo‘llab, Milleriylar davridagi bir-biriga zamondosh bo‘lgan uch jamoatni tasvirlaydi. Ushbu parchadagi barcha ta’kidlar Beyts tomonidan berilgan.

“Butun yurtda, — deydi Egamiz, — undagi IKKI QISM qirib tashlanadi va halok bo‘ladi; ammo UCHINCHI QISM unda qoldiriladi. Xudo aytadiki, U UCHINCHI QISMNI olovdan o‘tkazadi va ularni poklaydi. Ular Unga iltijo qiladilar, va U ularni eshitadi. U: “BULAR

MENING XALQIMDIR”, deydi; ular esa: “EGAM MENING XUDYOYIMDIR”, deydilar.’ Birinchi qism — SARDIS, ya’ni nomigagina cherkov yoki Bobil. Ikkinchi qism — Laodikiya, ya’ni nomigagina Adventist. Uchinchi qism — Filadelfiya, yerdagi Xudoning yagona haqiqiy jamoati, chunki ular Xudoning shahriga ko‘chirilishi kerak. Vahiy 3:12; Ibroniylarga 12:22–24. Iso nomi bilan sizlarni yana shunga da’vat qilamanki, Sado‘m va G‘amorradan qochgandek, Laodikiyaliklardan ham qochinglar. Ularning ta’limotlari yolg‘on va aldovchidir; hamda mutlaq halokatga olib boradi. O‘lim! O‘LIM!!* abadiy O‘LIM!!! ularning izidadir. Lutning xotinini eslanglar.” Joseph Bates, Review and Herald, 1-jild, 1850-yil noyabr.

Millerchilar tarixida Sardis tirik, deb da’vo qiladigan nomga ega bo‘lgan, ammo o‘lik bo‘lgan jamoat edi.

Sardisdagi jamoatning farishtasiga yoz: Xudoning yetti Ruhi va yetti yulduzga ega bo‘lgan Zot shunday demoqda: Men sening ishlaringni bilaman: sen tiriksan, degan noming bor, ammo o‘likсан. Vahiy 3:1.

Xudoning xalqi har doim bir nomga ega bo‘lgan. Efesdan to Pergamgacha bo‘lgan tarix davrida bu nom Masihiy edi. Papalik hukmronligi davrida bu nom sahrodagi jamoat edi. Tong yulduzi, ya’ni Jon Uiklif kirib kelgan davrdan boshlab bu nom Protestant edi. Oxirzamon vaqti bo‘lgan 1798-yilda protestantlar allaqachon Rim jamoati bag‘riga qaytishni boshlagan edilar. Shundan keyin zarur bo‘lgan narsa faqat shunday bir sinov ediki, ularning e’tirof etgan nomlariga qaramay, endi tanlangan jamoat emasliklarini oshkor etib berardi. 1844-yil bahorida ular Masihning ahd nomini ko‘tarib yuruvchi jamoat emasliklarini namoyon etadigan sinovga yetib keldilar. Ilyos haqidagi hikoya bu haqiqatning juda batafsil ikkinchi guvohligini taqdim etadi. Ular o‘zlarining haqiqiy fe‘l-atvorlarini namoyon qilganlarida, milleritlar uchun dastlab protestantlar Bobilning qizlariga aylanganini aniqlash qiyin bo‘ldi. Ammo milleritlar oxir-oqibat aynan shuni qildilar va ikkinchi farishtaning xabarining bajo bo‘lishida jonlarni o‘sha qulagan jamoatlardan chiqishga da’vat qila boshladilar. Shundan keyin milleritlarning o‘z fe‘l-atvorlarini namoyon qilishlariga sabab bo‘ladigan bir sinov jarayoni yuz berdi. Ular Filadelfiyaliklarmi yoki Laodikiyaliklarmi?

Filadelfiyaliklar Masihning ortidan Eng Muqaddas Joyga kirdilar, buni qilishdan bosh tortgan o‘sha milleritchilar esa Laodikeyaliklarning fe‘l-atvorini namoyon qildilar. Shunday qilib, biz Batesning uch jamoatni ayni bir tarixning zamondoshlari sifatida aniqlaganining mantiqini topamiz. Bu tarix o‘nta bokira haqidagi masalning bashoratli tuzilmasi doirasida amalga oshdi; ilhom esa bizga uning so‘zma-so‘z darajasigacha bajo keltirilganini va bajo keltirilishini bildiradi.

“Matto 25-bobdagi o‘nta bokira haqidagi masal ham Adventist xalqining tajribasini tasvirlaydi.” Buyuk kurash, 393.

“Meni ko‘pincha o‘nta bokira qiz haqidagi masalga murojaat qildirishadi; ulardan beshtasi dono, beshtasi esa nodon edi. Bu masal har bir tafsilotigacha amalga oshgan va amalga oshadi, chunki u aynan shu davrga xos alohida tatbiqqa ega bo‘lib, uchinchi farishtaning xabari kabi, amalga oshgan va zamonning oxirigacha hozirgi haqiqat bo‘lib qoladi.” Review and Herald, August 19, 1890.

Oxirgi uch jamoat Sardis sifatida Millerchilar harakatidan tashqarida bo'lganlarni ifodalaydi, harakat ichidagilar esa yo Filadelfiya, yo Laodikiya sifatida ifodalanadi. Bu uch jamoat Vahiy kitobining uchinchi bobida ko'rsatilgan, dastlabki to'rt jamoat esa ikkinchi bobda joylashgan. Shunday ekan, Opa Uayt Vahiy kitobining uchinchi bobidagi tarixga ishora qilganida, u Yusuf Beyts hozirgina aniqlab bergan ayni o'sha jamoatlarni nazarda tutmoqda.

“Ey, naqadar tasvir! Bu dahshatli holatda bo'lganlar qanchalar ko'p. Men har bir xizmatchidan Vahiyning uchinchi bobini tirishqoqlik bilan o'rganishini sidqidildan iltijo qilaman, chunki unda oxirgi kunlarda mavjud bo'ladigan holat tasvirlangan. Bu bobdagi har bir oyatni diqqat bilan o'rganing, zero bu so'zlar orqali Iso sizga gapirmoqda.” Manuscript Releases, 18-jild, 193.

Millerchilar tarixidagi uch zamonaviy jamoat Adventizmning oxirida takrorlanadi. Joseph Bates Millerchilar davrining dinamikasini aniqlagan va Sardisni Bobilning qizlari sifatida belgilagan edi; aynan ular ikkinchi farishtaning xabarining mo'ljall auditoriyasi edi. U 1844-yil 22-oktabrda Masihga ergashib Eng Muqaddas Joyga kirgan kichik poda bilan muqaddas joydan chiqishni rad etganlar o'rtasidagi kurashga murojaat qilayotgan edi. U Laodikeyaliklarni o'zlari qabul qilgan zulmatdan chiqarib chaqirishga urinayotgan edi, va ularning Laodikeyaga xos ko'rligining hech bo'lmaganda bir qismi William Miller Laodikeya harakatida yetakchi o'rin tutgani sababli yuzaga kelgan edi. Bu Filadelfiyaga yo'llangan xabarda ko'rsatilgan ayni o'sha kurashdir.

Mana, o'zlarini yahudiylar deb aytadigan, ammo unday bo'lmay, balki yolg'on so'zlaydigan shayton sinagogasidagilarni Men shunday qilamanki, ular kelib oyoqlaring oldida sajda qiladilar va Men seni sevganimni bilib oladilar. Vahiy 3:9.

Buyuk Hafsalaning davridagi kabi, diniy inqiroz har doim ikki toifa sajda qiluvchilarni yuzaga keltiradi. Protestantizmning mantiyasi endigina Sardisdan olib qo'yilgan edi, chunki ular Rimga qaytib, rasman Rimning qiziga aylandilar. Shundan so'ng mantiya Millerchi Adventizm qo'lida bo'ldi, ammo ko'p o'tmay bir sinov o'zlarini kichik poda deb e'tirof etuvchi ikki toifani yuzaga keltirishi kerak edi. Haqiqiy poda va qalbaki poda. Bates Eng Muqaddas Joyga Masihning ortidan kirgan kichik podani ifodalagan edi. Uning kurashi o'zlarini kichik poda deb da'vo qilgan Laodikeyaliklar bilan edi. Filadelfiyalik sifatida Batesning kurashi shaytonning sinagogasi bilan edi — o'zlarini Xudoning xalqi deb e'tirof etgan, ammo yolg'on so'zlagan va Yahudiy bo'lmagan bir guruh bilan.

Masal Adventizmning oxirida so'nggi marta amalga oshganda, 1989-yilda, ya'ni oxirzamon paytida chetlab o'tilgan tanlangan ahd xalqi bo'ladi; xuddi yahudiy rahbariyati Masihning tug'ilishi paytida chetlab o'tilganidek, bu esa o'sha bashoratli tarixda oxirzamonni ifodalaydi. Masihning tarixi Quddusga tantanali kirib kelish bosqichiga yetganida, Millerchilar davridagi Yarim Tun Nidosi tarixi oldindan tasvirlangan edi. Ilhom manbai qayta-qayta xochning yo'l belgisi bilan 1844-yildagi Buyuk Hafsalapirlikni o'zaro muvofiqlashtiradi. Yahudo Masih tarixidagi Laodikiyaliklarni ifodalaydi, havoriylar esa Filadelfiyaliklar edi. Xochdan keyingi uch yarim yil davomida, Beyts tomonidan ifodalangan Filadelfiyaliklar, shogird Yahudo Ishqariyot tomonidan ifodalangan qulagan jamoatdan Laodikiyaliklarni chiqishga da'vat etishga urindilar.

1989 yilda ilgari tanlangan ahd xalqi muhrdan ochilgan nurni rad etdi va chetlab o'tildi. 2020 yil 18 iyuldagi birinchi umidsizlik kelganda, ilgari xuddi shu harakatga mansubdek ko'ringanlar orasida sinov jarayoni boshlandi. Biroq bir toifa Laodikeyalik, boshqa toifa esa Filadelfiyalikdir. Xuddi Yahudo xochdan oldin Masihga xiyonat qilish uchun Sanhedrin bilan uch marta ahdlashganidek, 2001 yil 11 sentabrda keyingi tarixdagi Laodikeyaliklar tavba qilish uchun berilgan uch imkoniyatni boy bergan bo'ladilar. Yaqinda keladigan yakshanba qonunida Laodikeyaliklar Filadelfiyaliklardan alohida ekani, xuddi Yahudoning daraxtga osilganiday muqarrar ravishda namoyon bo'ladi. Begona o'tlar bug'doydan ajratiladigan payt — o'rim vaqtidir. Biz o'sha o'ringa tezlik bilan yaqinlashmoqdamiz.

Bu haqiqatlar faqat shunda va faqat shundagina tan olinadiki, agar biz "haqiqat"ni ochib bera oladigan va mustahkamlay oladigan yagona Injiliy metodologiya "tarixchilik" ekanini anglashga tayyor bo'lsak. Haqiqiy metodologiya preterizm, futurizm, dispensatsionalizm, woke-izm, grammatik yoki tarixiy ekspertiza, yoxud shaytoniy soxtaliklarning ko'p sonli turli ko'rinishlaridan birortasi emas. Odatda ma'lum bo'lgan, XVII asr faylasufi Jan-Jak Russo nomiga nisbat beriladigan va turli yo'sinda qayta ifodalangan bir ibora bor, ammo fikrning mohiyati shudir: "Xatoning ildizlari ko'p, ammo haqiqatning ildizi faqat bittadir." "Haqiqat" — quruq yerdan chiqqan ildiz kabi bo'lgan Alfa va Omegadir.

"Xuddi shuningdek, Uning inoyati boyliklarining xazina uyi bo'lgan Muqaddas Kitob bilan ham shundaydir. Osmon qadar yuksak va abadiyatni qamrab oladigan uning haqiqatlari ulug'vorligi anglanmay qoladi. Insoniyatning juda katta qismi uchun Masihning O'zi ham "quruq yerdan chiqqan ildiz" kabidir, va ular Unda "Uni istaydigan darajada biror husn" ko'rmaydilar. Ishayo 53:2. Iso odamlar orasida bo'lganida, inson tabiatida namoyon bo'lgan Xudoning vahiy etilishi sifatida, ulamolar va farziylar Unga: "Sen samariyaliksan va jining bor", dedilar. Yuhanno 8:48. Hatto Uning shogirdlari ham qalblaridagi xudbinlik tufayli shunchalik ko'r bo'lib qolgan edilarki, ularga Otaning sevgisini namoyon qilish uchun kelgan Zotni anglashga sust edilar. Iso odamlar orasida yolg'izlikda yurganining sababi shu edi. U to'liq ravishda faqat osmonda tushunilgan edi." *Thoughts from the Mount of Blessing*, 25.

Ayni paytda biz baham ko'rayotgan haqiqatlar shunday bir doirada e'tirof etilishi kerakki, tarix davomida haqiqatning o'sishi izchildir; bundan ham muhimi, haqiqat haqidagi tushunchamiz Alpha va Omega nuqtayi nazarida, ya'ni Iso bir narsaning oxirini uning boshlanishi bilan aynanlashtiradigan nuqtayi nazar doirasida joylashtirilishi lozim.

To'rtinchi jamoat Tiyatiradir va u Injil bashoratidagi beshinchi shohlik sifatida papalik hukmronlik qilgan davrni anglatadi; bu esa sahrodagi jamoat asirlikda bo'lgan davrdir. Ruhiy Isroilning ruhiy Bobil tomonidan bir ming ikki yuz oltmish yil davom etgan asirligi, so'zma-so'z Isroilning so'zma-so'z Bobilda yetmish yil davom etgan asirligi bilan timsollangan edi.

"Bugun Xudoning jamoati halok bo'lgan inson zotining najoti uchun ilohiy rejaning amalga oshirilishini yakuniga yetkazishda erkindir. Ko'p asrlar davomida Xudoning xalqi o'z erkinliklarining cheklanishini boshdan kechirdi. Xushxabarning o'z pokligida va'z qilinishi taqiqlangan edi, va insonlarning buyruqlariga bo'ysunmaslikka jur'at etganlarga eng og'ir jazolar qo'llanardi. Buning oqibatida, Rabbiyning ulkan axloqiy uzumzori deyarli butunlay

egallanmay qoldi. Xalq Xudoning Kalomining nuridan mahrum etildi. Xato va xurofot zulmati haqiqiy din haqidagi bilimni yo‘q qilib yuborish bilan tahdid solardi. Yerdagi Xudoning jamoati ushbu shafqatsiz quvg‘inlarning uzoq davri davomida, xuddi surgun davrida Bobilda asirlikda tutilgan Isroil farzandlari kabi, haqiqatan ham asirlikda edi.” Payg‘ambarlar va Shohlar, 714.

Bobildagi yetmish yillik asirlik Tiyyatira jamoati orqali ifodalanadi. Tiyyatira jamoati — Pergam orqali ifodalangan sabab natijasida yuzaga kelgan oqibatdir. Pergam butparastlikni xristianlik bilan birlashtirgan imperator Konstantin bilan ramziy tarzda tasvirlanadi. Uning butparastligining ramzi quyoshga sig‘inish edi. Qadimgi Isroilning Tiyyatiraning yetmish yili uchun asirlikka olib ketilishining Muqaddas Kitobiy sababi shundan iborat ediki, ularning shohlari Xudoning Kalomiga ochiq isyon qilib, atrofdagi butparast xalqlar bilan munosabatlar va ittifoqlar tuzdilar. Xudo Isroilni atrofdagi majusiy xalqlar bilan aralashib ketmaslik haqida qayta-qayta ogohlantirgan edi. O‘n Amr — qadimgi Isroil ishonib topshirilgan qo‘riqchilari bo‘lishi kerak bo‘lgan ayni narsa — butlarga sig‘inishni qat‘iyan taqiqlaydi. Egamiz Xorev g‘orida Musoning oldidan o‘tib, O‘zining fe‘l-atvorini ochib berganida, U biz nazarda tutayotgan ayni ogohlantirishni ikki marta kiritgan edi.

Va U dedi: Mana, Men ahd tuzyapman: butun xalqing oldida shunday ajoyibotlar qilamanki, ular na butun yer yuzida, na biror xalq orasida hech qachon qilingan bo‘lur; va sen orasida bo‘lgan butun xalq Egamizning ishini ko‘rur; chunki Men sen bilan qilajak ish dahshatlidir. Bugun senga amr qilayotganimni saqla: mana, Men oldingdan Amoriy, Kan‘oniy, Xetiy, Perizziy, Xiviy va Yevusiylarni quvib chiqaraman. O‘zingga ehtiyot bo‘l, toki sen borayotgan yurt aholisi bilan ahd tuzmagin, tag‘in u sening orangda tuzoq bo‘lmasin. Balki ularning qurbongohlarini vayron qilinglar, butlarini sindiringlar va butazorlarini kesib tashlanglar. Zero sen boshqa xudoga sajda qilmagaysan; chunki nomi Rashkchi bo‘lgan Egamiz rashkchi Xudodir. Tag‘in o‘sha yurt aholisi bilan ahd tuzmagin; bo‘lmasa, ular o‘z xudolari ortidan zinokorlardek yurib, o‘z xudolariga qurbonlik qilurlar, va ulardan biri seni chaqirur, sen esa uning qurbonligidan yersan; so‘ng sen ularning qizlaridan o‘g‘illaringga olib berursan, ularning qizlari esa o‘z xudolari ortidan zinokorlardek yurib, o‘g‘illaringni ham o‘z xudolari ortidan zinokorlardek yurishga majbur qilurlar. Chiqish 34:10–16.

Xudo ushbu parchaning o‘zidayoq qadimgi Isroilni ikki marta ogohlantirdi, va Muqaddas Kitobda qadimgi Isroilga tevarak-atrofidagi butparast xalqlar bilan hech qanday ahd tuzmaslik amri berilgani haqida yana ko‘plab boshqa guvohliklar ham bor. O‘sha murosalar qadimgi Isroilning Xudoni va Uning teokratiasini rad etishi bilan boshlandi. Ular shohni xohlaganlarida, Xudo ularga shoh bo‘lishiga yo‘l qo‘ydi, va o‘sha vaqtdan boshlab shohlarning aksariyati, ayniqsa shimoldagi o‘n qabilaning har bir shohi, aynan o‘sha amrni mensimadi. Isroilning tevarak-atrofidagi butparast xalqlardan ajralgan va o‘ziga xos bo‘lishini talab etgan tamoyil rad etildi va keyinchalik Konstantin timsoliga aylangan murosa orqali namoyon bo‘ldi. Pergam va Konstantin Xudoning jamoatiga butparastlikni olib kirgan Isroil shohlarining isyonini ifodalaydi. Shoh Shoul bilan boshlangan murtadlik xristian jamoatining ruhiy Bobil asoratiga olib borgan murtadligining timsoli bo‘ldi. Shoh Shoul bilan boshlangan va Bobildagi asirlikkacha davom etgan muqaddas tarix Pergam jamoati orqali ramziy ifoda etilgan. Undan keyin kelgan yetmish yillik asirlik esa Tiyyatira jamoati edi.

Efes, Va'da qilingan yurtni zabt etish uchun oldinga chiqadigan jamoatni ifodalaydi. Efes Musoning zamonini va Isroilning Misr qulligidan xalos etilishini ifodalaydi.

“Muqaddas Kitob o'z xazinalarini ana shu oxirgi avlod uchun jamlab, bir joyga to'plab qo'ygan. Eski Ahd tarixidagi barcha buyuk voqealar va tantanavor hodisalar bu oxirgi kunlarda jamoatda takrorlangan va takrorlanib bormoqda.” Selected Messages, 3-kitob, 338, 339.

Misrdan qutqarilish orqali ifodalangan tarix oxirgi kunlarda takrorlanadi. Shuning uchun u Milleritlar tarixida ham takrorlandi. Shu bois Opa-singil Uayt Milleritlar tarixini tasvirlash uchun o'sha tarixga qayta-qayta murojaat qiladi. U 1844-yildagi Buyuk Hafsalasizlikni ibroniylarning Qizil dengiz oldida turib, orqalaridan Fir'avn lashkari yaqinlashib kelayotgan paytdagi hafsalasizligi bilan muvofiqlashtiradi. U, shuningdek, Misrdan qutqarilish tarixini Masih davri bilan ham muvofiqlashtiradi; demak, xoch oldidagi shogirdlarning hafsalasizligi Qizil dengizdagi hafsalasizlik orqali timsollangan bo'lib, bu esa o'z navbatida 1844-yildagi Buyuk Hafsalasizlikning ham timsoli edi. Xochdagi hafsalasizlik Efes jamoatining boshlanishini ifodalagan. Qadimgi Isroilning boshida Muso davri Efes jamoati orqali ifodalangan bo'lib, u shuningdek Masih davridagi zamonaviy Isroilning boshlanishining ham timsoli edi. Har ikkala tarix ham Efes jamoati orqali ifodalangan. Biz bu yerda aniqlayotgan haqiqatlar yillar davomida Future for America tomonidan ko'p bora omma oldida taqdim etilgan, shuning uchun men shunchaki umumiy bir sharhni taqdim etmoqdaman.

Masihning tarixida biz avvalgi ahdning tanlangan xalqi chetlab o'tilayotgan bir paytda barpo etilayotgan yangi ahd xalqining boshlanishini ko'ramiz. Masihning tarixi qadimgi Isroilning yakunidir, va qadimgi Isroilning boshida Misrdan qutqarilish tarixida ilgari tanlangan bir ahd xalqi yangi ahd xalqi uchun chetlab o'tilgan edi.

Masih tarixida ilgari tanlangan xalq Quddusning vayron qilinishi bilan milodiy 70-yilda o'zining yakuniy xulosasiga keldi. Boshida, Muso davrida, ilgari tanlangan xalq qirq yillik davr mobaynida sahroda halok bo'ldi, va Yoshua hamda Xolib Va'da qilingan yurtga xabarni olib borishga taqdir etilgan yangi tanlangan xalqning vakillariga aylandilar; xuddi Efes jamoati davri havoriylari xushxabarni dunyoga olib borganlari kabi.

Qadimgi Isroilning boshlanishi va yakuni, shuningdek zamonaviy Isroilning boshlanishi ham avvalgi tanlangan xalqdan yangi tanlangan xalq sari o'tishni ko'rsatadi. Ikki yoki uchta guvohlik asosida bir narsa tasdiqlanadi; va mana shu uch guvohlik qatorining har biri avvalgi tanlangan xalqning ajratib yuborilganini ko'rsatadi, va bu guvohlar Alfa va Omeganning, ya'ni boshlanishdanoq oxirni ayon qiladigan Zotning muhrini o'zida mujassam etadi. Xudo bir yuz qirq to'rt ming bilan ahd tuzganida chetlab o'tiladigan avvalgi tanlangan xalq bo'ladi. Xudo tartibsizlikning muallifi emas; U hech qachon o'zgarmaydi va Uning Kalomi hech qachon puchga chiqmaydi.

Misrdan qutqarilish va Xudo tomonidan Yoshua orqali amalga oshirilgan g'alabalar Efes jamoati bilan ifodalanadi, biroq Efes o'zining birinchi muhabbatini yo'qotishga mahkum edi. Yoshua dafn etilgach, Smirna bilan ifodalanadigan davrni belgilagan boshqa bir avlod paydo bo'ldi. Yoshua

Va'da qilingan yurtni tozalash borasidagi ajoyib ishni hech qachon to'liq nihoyasiga yetkaza olmadi, chunki xalq o'zidan qoniqib qoldi va Yoshuaga berilgan ishni tark etdi. Ular o'z birinchi muhabbatlarini yo'qotdilar. O'sha davr Isroil Xudoni rad etib, Shomuil shoh Shoulni moylaguncha davom etdi; shu tariqa Pergam jamoati davri boshlandi.

Xabar Kichik Osiyodagi Smirna jamoatiga, va xuddi shuningdek butun nasroniy jamoatiga, ikkinchi va uchinchi asrlar davomida yuborildi. Bu butparastlik dunyoda hukmronlik uchun o'zining so'nggi kurashini olib borayotgan bir davr edi. Nasroniylik ajoyib tezlik bilan yoyilib, butun dunyoga ma'lum bo'ldi. Ba'zilar Masih e'tiqodini qalbning tavbasi tufayli qabul qildilar, boshqalar esa kuchli dalillarning ta'siri ostida, yana boshqalar esa butparastlik ishining zaiflashib borayotganini ko'rib, siyosiy mulohaza ularni g'olib chiqishi va'da qilingan tomonga og'dirdi. Bu holatlar jamoatning ruhiyligini zaiflashtirdi. Havoriylar jamoatiga xos bo'lgan Bashorat Ruhi asta-sekin yo'qoldi. Bu — ishonib topshirilgan jamoatni imon birligiga olib kiradigan in'omdir. Haqiqiy payg'ambarlar endi bo'lmay qolgach, soxta ta'limotlar tez tarqaldi; yunonlar falsafasi Muqaddas Bitiklarni noto'g'ri talqin qilishga olib keldi, va Masih tomonidan ko'p bor qoralanib kelgan qadimgi farziylarning o'zini-o'zi oqlovchi ruhi yana jamoat o'rtasida paydo bo'ldi. Konstantin hukmronligidan oldingi ikki asr davomida, undan keyingi ikki asrda to'la rivoj topgan yovuzliklar uchun poydevor qo'yildi. Bu davrda Rim imperiyasining ko'plab hududlarida shahidlik ommalashdi. Bu qanchalik g'alati tuyulmasin, baribir haqiqat shudir. Bu nasroniylar bilan butparastlar o'rtasida mavjud bo'lgan munosabatning natijasi edi.

“Rim dunyosida barcha xalqlarning dini hurmat qilinar edi, ammo masihiylar biror xalq emas edilar, ular faqat nafratlangan bir irqning mazhabi edilar. Shuning uchun ular barcha tabaqadagi odamlarning dinini qoralashda qat'iy turganlarida, maxfiy yig'ilishlar o'tkazganlarida va o'zlarining eng yaqin qarindoshlari hamda eng yaqin do'stlarining urf-odatlarini va amallaridan butunlay ajralib chiqqanlarida, butparast hokimiyatlar nazarida shubha ostidagi kishilarga, ko'pincha esa quvg'in nishoniga aylandilar. Ko'pincha hukmdorlar ongida qarshilik ruhi bo'lmagan paytlarda ham ular quvg'inni o'z ustilariga keltirar edilar. Bu ruhni misol tariqasida ko'rsatish uchun tarix Karfagen episkopi Kiprianning qatl etilishi tafsilotlarini bayon qiladi. Uning hukmi o'qib eshittirilganida, quloq tutib turgan masihiylar olomonidan umumiy bir faryod ko'tarildi; ular: ‘Biz ham u bilan birga o'lamiz’, dedilar.”

“Ko'plab e'tiqodini e'lon qilgan masihiylar o'limni qanday ruh bilan qabul qilgan bo'lsalar, hatto hukumatning dushmanligini behuda qo'zg'atgan bo'lsalar ham, ehtimol, bu holat milodiy 303-yilda imperator Diokletian va uning yordamchisi Galeriy tomonidan quvg'in to'g'risidagi farmonning chiqarilishiga ancha darajada sabab bo'lgan. Bu farmon o'z ruhi jihatidan umumiy xarakterga ega edi va o'n yil davomida ozmi-ko'pmi qattiqqo'llik bilan ijro etildi.” Steven Haskell, *The Story of the Seer of Patmos*, 50. 51.

Smirna Rabbiydan hech qanday tanbeh olmaydigan ikki jamoatdan biri bo'lsa-da, tarix shohidlik beradiki, o'sha davr mobaynida shahid qilinganlarning ayrimlari ilohiy emas, balki insoniy turtkilarga asoslangan niyatlarga ega bo'lganlarni ifodalaydi. Hakamlar kitobi Yoshuning o'limini bayon qilish bilan boshlanadi, va unda hakamlar tarixini belgilab beradigan bir oyat bor bo'lib, u kitobda ikki marta takrorlanadi. O'sha oyat ikkinchi marta keltirilgan joy kitobning so'nggi

oyatidir. Kitobning birinchi oyati Yohanning yakunini belgilaydi, oxirgi oyati esa tarixni xulosa qiladi.

Endi Yohanna vafotidan keyin shunday bo'ldiki, Isroil o'g'illari Egamizdan so'rab, dedilar: "Kan'onliklarga qarshi jang qilish uchun ular ustiga biz uchun birinchi bo'lib kim chiqadi?"... O'sha kunlarda Isroilda shoh yo'q edi, balki har kim o'z ko'ziga to'g'ri ko'ringan ishni qilar edi... O'sha kunlarda Isroilda shoh yo'q edi: har kim o'z ko'ziga to'g'ri ko'ringan ishni qilar edi. Hakamlar 1:1; 17:16; 21:25.

Smirna tarixida bo'lgani kabi, "o'zlik" boshidan oxirigacha asosiy mavzu bo'lgan. Shohlari bo'lmagani uchun, ular o'zlari nima qilishni istasalar, shuni qilishga qaror qildilar. Yo'l-yo'riqning yo'qligi — Smirna tarixida faol bo'lgan Bashorat Ruhi yo'qligi orqali ifodalangan holat — Haskell ta'kidlagan narsa edi. Har ikkala tarixda ham yo'l-yo'riqning yo'qligi qarorlarning insonning o'z moyilliklari asosida qabul qilinishiga eshik ochdi. Efes Misrdan xalos bo'lishni ifodalaydi. Hakamlar kitobida qayd etilgan tarix Smirna jamoati orqali ifodalanadi. Shoh Shoul davridan to Bobil asirligigacha bo'lgan davr Pergam jamoati orqali, Bobildagi asirlik esa Tiyatira jamoati orqali ifodalanadi.

Kashshoflar tomonidan aniqlangan hodisaga muvofiq, jamoatlar, muhrlar va karnaylarda to'rt va uch bo'linishi mavjud; qadimgi Isroil tarixidagi dastlabki to'rtta jamoat Misr asirligidan boshlanib, Bobil asirligi bilan yakunlanadi, chunki Alfa va Omega doimo nihoyani ibtido bilan bog'laydi. Zamonaviy Isroil tarixidagi dastlabki to'rtta jamoat yahudiylarning Rim hokimiyatiga bo'ysundirilishi bilan boshlanadi, va bu to'rtta jamoat ruhiy yahudiylarning ruhiy Rimga bir ming ikki yuz oltmish yil davomida bo'ysundirilishi bilan yakunlanadi.

Tiyatiradan keyin kelgani Sardis bo'ldi; u, Tiyatira timsol qilgan Bobil asirligidan chiqqanlarida boshlandi. Sardis — yashaydi degan nomga ega bo'lgan, ammo yashamagan jamoatdir. Ularning hayotga da'vosi yolg'on edi. Qizig'i shundaki, yetti jamoatning barchasi ichida ta'rifga ega bo'lmagan so'z aynan Sardisdir. Tarix va oyatlar mazmuniga asoslanib Sardisga turli ta'riflar berilgan, biroq bu nomning etimologik ta'rifi yo'q. Uning nomi bor, ammo yo'q.

"Ammo ikkinchi ma'bad ulug'vorlikda birinchisiga teng emas edi; u birinchi ma'badga xos bo'lgan ilohiy huzurning o'sha ko'rinadigan alomatlari bilan ham muqaddas qilinmagan edi. Uning bag'ishlanishini belgilash uchun g'ayritabiiy qudratning hech qanday namoyoni bo'lmadi. Yangi bunyod etilgan muqaddasxonani to'ldirgan ulug'vorlik buluti ko'rinmadi. Osmonlardan olov tushib, uning qurbongohidagi qurbonlikni yondirib yubormadi. Eng muqaddas joyda Shekinah endi karublar orasida maskan tutmas edi; sandiq, marhamat taxti va shahodat lavhalari u yerda topilmas edi. So'rab-surishtiruvchi ruhoniya Yahovaning irodasini ma'lum qilish uchun osmondan hech bir ovoz yangramadi." The Great Controversy, 24.

Bobil asirligidan keyin ular Quddusni va ma'badni qayta qurdilar. Shundan so'ng ular yana bir nomga ega bo'ldilar, chunki Xudo O'z nomini Quddusga qo'yishni va'da qilgan edi. Ammo Uning nomi Uning fe'l-atvorini ifodalaydi, va Uning shaxsiy huzurining yo'qligi shuni ko'rsatardiki, ular hayotni ifodalovchi nomga ega edilar, ammo aslida ular endi hayotni paydo qiladigan huzurga ega emas edilar. Aslida ularda bor narsa faqat e'tirof va soxtalik edi.

Sardisdagi oxirgi ovoz Egamizning ulug‘ va dahshatli kunidan oldin keladigan bir Ilyos haqida va‘da bergan edi. Qadimgi Isroil uchun Quddusning vayron qilinishi Egamizning ulug‘ va dahshatli kuni edi. Shu sababli, Opa Uayt milodiy 70-yildagi Quddusning vayron qilinishini, yetti oxirgi balo sifatida ifodalangan Egamizning ulug‘ va dahshatli kunining bir namunasi sifatida tilga oladi. Filadelfiya jamoati sahroda faryod qiluvchi Yahyo payg‘ambarning ovozi bilan boshlangan bo‘lib, shu tariqa Uilyam Millerning ovozigacha timsol bo‘ladi. Yahyo payg‘ambar va Uilyam Millerning ovozlari hamma narsa joyida, deb ishongan bir xalqqa, aslida esa hamma narsa mutlaqo noto‘g‘ri bo‘lgan bir paytda, Laodikeya xabarini yetkazayotgan edi. Yahyo payg‘ambar ham, Uilyam Miller ham boltaning tig‘ini daraxtning ildiziga qo‘ygan edilar. Sardisga bo‘lgan xabar shundan iborat ediki, u yerda “hatto Sardisda ham kiyimlarini bulg‘amagan bir necha ismlar bor; ular Men bilan oq kiyimlarda yuradilar, chunki ular shunga loyiqdirlar.” Yahyo payg‘ambar va Uilyam Miller Sardis bilan ifodalangan vaqt davridan chiqqan va Masih bilan yurishga loyiq bo‘lganlarni ifodalaydilar.

“Minglab kishilar William Miller va‘z qilgan haqiqatni qabul qilishga yetaklandi, va xabarni e‘lon qilish uchun Ilyosning ruhi va qudratida Xudoning xizmatkorlari ko‘tarildi. Iso Masihning yo‘l tayyorlovchisi bo‘lgan Yuhanno kabi, bu tantanavor xabarni va‘z qilganlar boltaning daraxt ildiziga qo‘yilishini va odamlarni tavbaga munosib mevalar keltirishga da‘vat etishni o‘z zimmlariga yuklangan majburiyat deb his qildilar. Ularning guvohligi jamoatlarni uyg‘otish va ularga kuchli ta‘sir ko‘rsatish hamda ularning asl qiyofasini namoyon etish uchun mo‘ljallangan edi. Va kelajak g‘azabidan qochish haqidagi bu tantanavor ogohlantirish yangraganida, jamoatlarga qo‘shilgan ko‘plar shifo baxsh etuvchi xabarni qabul qildilar; ular o‘z ortga qaytishlarini ko‘rdilar va tavbaning achchiq ko‘z yoshlari hamda qalbning chuqur iztirobi bilan o‘zlarini Xudo oldida kamtar qildilar. Va Xudoning Ruhi ular ustiga qo‘nganida, ular shunday nidoni yangratishga yordam berdilar: ‘Xudodan qo‘rqinglar va Unga ulug‘vorlik beringlar; chunki Uning hukm soati keldi.’” Early Writings, 233.

Vahiy kitobidagi yetti jamoat havoriylar davridan boshlab Masihning Ikkinchi Kelishigacha bo‘lgan tarixni ifodalaydi, va bu yetti jamoat, shuningdek, qadimgi Isroilning Muso payg‘ambardan boshlab Masihning birinchi kelishigacha bo‘lgan tarixini ham ifodalaydi.

“Isroil farzandlarining sinovlari va Masihning birinchi kelishidan oldingi paytdagi ularning munosabati, Masihning ikkinchi kelishidan oldingi tajribalarida Xudo xalqining holatini ifodalaydi.

“Shaytonning tuzoqlari biz uchun ham, Isroil farzandlari Kan‘on yurtiga kirishlari arafasida ular uchun qanday qo‘yilgan bo‘lsa, xuddi shunday qo‘yilgandir. Biz o‘sha xalqning tarixini takrorlamodamiz.

“Ularning tarixi biz uchun jiddiy bir ogohlantirish bo‘lishi kerak. Rabbiiy O‘z xalqiga nur berganida, Shayton xotirjam chetda turib, ularning uni qabul qilishiga to‘sqinlik etish uchun hech qanday urinish qilmaydi, deb hech qachon kutmasligimiz kerak. Xudo yuborgan nurni, u bizga ma‘qul bo‘lgan tarzda kelmagani uchun, rad etib qo‘ymasligimizdan ehtiyot bo‘laylik.... Agar ba‘zilar nurni o‘zlari ko‘rmasalar va qabul qilmasalar, boshqalarning yo‘liga to‘sqinlik qilmasinlar.

“Bugun men osmon va yerni sizlarga qarshi guvohlikka chorlayman: men sizlarning oldingizga hayot va o‘limni, baraka va la‘natni qo‘ydim; shuning uchun hayotni tanlang, toki siz ham, zurriyotingiz ham yashasin; toki siz Egangiz Xudovandni seving, Uning ovozigga itoat eting va Unga mahkam yopishing; chunki U sizning hayotingizdir va kunlaringizning uzunligidir; toki Egamiz ota-bobolaringizga — Ibrohimga, Ishoqqa va Yoqubga — ularga beraman, deb qasam ichgan yurtda istiqomat qilgaysizlar.”

“Bu qo‘shiq tarixiy emas, balki bashoratli edi. U Xudoning O‘z xalqi bilan o‘tmishda qilgan ajoyib muomalalarini bayon etar ekan, shu bilan birga kelajakdagi buyuk voqealarni ham, Masih qudrat va ulug‘vorlik bilan ikkinchi marta kelganida sodiqlarning yakuniy g‘alabasini ham oldindan ko‘rsatib berar edi.

“Havoriy Pavlus Isroil xalqining sayohatlari davomidagi tajribasi bu dunyo zamonining ushbu davrida yashayotganlar, ya‘ni dunyoning oxiri yetib kelganlar foydasi uchun yozib qoldirilganini ochiq bayon qiladi. Biz o‘z xavf-xatarlarimizni ibroniylarnikidan hech ham kam deb hisoblamaymiz, balki undan ham buyukroq deb bilamiz.” Healthful Living, 280, 281.

Misrdan qutqarilish Efes jamoati tomonidan ifodalanadi, va o‘sha tarixda Efes jamoatining timsoli Yoshua edi. Xudo Misrdan olib chiqqanlar ketma-ket o‘nta sinovdan o‘ta olmagach, Rabb ahdni isyonchilardan olib, uni Yoshua va Kalebga berdi.

Ularga aytgin: “Men tirik ekanman, deydi Rabbiy, quloqlaringa qanday so‘zlagan bo‘lsangiz, sizlarga shunday qilurman: jasadlaringiz bu sahroda qulaydi; orangizda sanab chiqilganlarning barchasi, to‘liq soningiz bo‘yicha, yigirma yoshdan va undan yuqori bo‘lgan, Menga qarshi nolidanlarning hech biri, albatta, sizlarni unda yashatishga qasam ichgan yurtga kirmaysizlar; faqat Yefunnaning o‘g‘li Xolib va Nunning o‘g‘li Yoshua bundan mustasno.” Sanoqlar 14:28–30.

Opa Uayt Yoshua va Xolib “zamonlarning oxiri yetib kelgan” hamda “qurbonlik orqali Xudo bilan ahd tuzadigan” kishilarni ifodalashini ko‘rsatadi.

“Bu tarix bizga, ya‘ni zamonlarning oxiri yetib kelgan bizlarga ogohlantirish uchun yozib qoldirilgan. Bugun Xudoning xalqi qanchalik tez-tez Isroil farzandlarining tajribasini qayta boshdan kechiradi! Ular qanchalik tez-tez norozi bo‘lib, shikoyat qiladilar! Rabbiy ularga oldinga borishni buyurganida, ular qanchalik tez-tez ortga tortadilar! Xudoning ishi Kaleb va Yoshua singari kishilar — sadoqatli va sobitqadam ishonch egalarining yetishmasligi tufayli aziyat chekmoqda. Xudo O‘zini Unga bag‘ishlab, Uning Ruhi bilan to‘lib-toshadigan kishilarni chorlaydi. Masih va insoniyat ishi muqaddas qilingan, o‘zini qurbon qilishga tayyor kishilarni, qarorgohdan tashqariga chiqib, sharmandalikni o‘z bo‘yniga oladigan kishilarni talab etadi. Ular kuchli, shijoatli, oliyjanob ishlarga munosib kishilar bo‘lsin va qurbonlik orqali Xudo bilan ahd qilsinlar.” Review and Herald, 1902-yil 20-may.

Yahudo va Xolib bilan yangilangan ahd orqali ifodalanganidek, yangilanadigan ahd bir yuz qirq to‘rt ming va ulkan olomon bilan tuzilgan ahddir. U asl ahdning tanlangan xalqi Xudodan ajratilib, sahroda o‘lishga mahkum etilganidan keyin yangilanadi. Bir yuz qirq to‘rt ming bilan bo‘lgan ahd, avvalgi tanlangan xalq rad etilayotgan ayni o‘sha tarixning o‘zida amalga oshadi.

Efes ma'nosi jihatidan "orzu qilingan" demakdir va Yoshua hamda ilk jamoat tomonidan ado etilgan ish "orzu qilingan" edi. Yoshua Xudoning xalqini Va'da qilingan yurtga olib kirganida, u g'olibona yurish qilib oldinga chiqdi. Birinchi muhr Efes jamoatiga parallel ravishda boradi va g'olibona yurish qilib oldinga chiqadigan oq ot bilan ifodalanadi. Bu Yoshua uchun ham, havoriylik davridagi jamoat uchun ham to'g'ri edi. Birinchi muhr qadimgi va zamonaviy Isroilda Efes jamoatiga parallel ravishda boradi.

Smirna "mirra" so'zidan kelib chiqqan bo'lib, u o'liklarni mumiyolashda ishlatiladigan moydir. Ikkinchi muhr "katta qilich" va yerdan "tinchlikni olish" uchun "hokimiyat" berilgan qizil ot bilan ifodalanadi; bu esa o'sha tarix davrida odamlar "bir-birini o'ldirishi"ni anglatardi. Ikkinchi muhr Smirna jamoatiga parallel ravishda kechadi va u Xudoning dushmanlariga berilgan hokimiyatni, ya'ni ularga Xudoning xalqini yengish va o'ldirishga yo'l qo'yilganini ifodalaydi. Bu havoriylar jamoatidan keyingi davrda, shuningdek Hakamlar tarixida ham amalga oshdi. Har ikki tarixda Xudo O'z xalqidan tashqaridagi kuchlarga O'z xalqining ustiga urush va o'lim keltirishiga yo'l qo'ydi. Havoriylar jamoatida bu urush Masih dinining rad etilishi tufayli yuzaga kelgan edi; bu din avvalgi Efes davrida dunyoga xushxabarni olib borganida yengilmas bo'lgan edi. Hakamlar davrida Xudo xalqining dushmanlarining undovi avvalgi Efes davriga asoslangan edi; o'sha davrda Xudo Misr ustidan va keyinchalik Yoshua orqali zabt ettirgan xalqlar ustidan O'z qudratini namoyon qilgan edi. Ikkinchi muhr qadimgi va zamonaviy Isroilda ham Smirna jamoatiga parallel ravishda kechadi.

Pergamos "mustahkam qal'a" degan ma'noni anglatadi; shu tariqa u podshohning qasrini ifodalaydi. Uchinchi muhr Pergamosga parallel ravishda boradi va insoniy hukm Xudoning hukmiga qarshi holda yer podshohlari tomonidan amalga oshiriladigan tarixni ifodalaydi. Shunday ekan, "bug'doy", "arpa", "moy" va "sharob"ni tortadigan "ikki" tarozi bilan ifodalangan o'lchov, ya'ni hukm, Xudoning hukmiga nisbatan doimo nuqsonli bo'lgan podshohona insoniy hokimiyatni ko'rsatadi. Yodingizda bo'lsin, halol o'lchash yoki halol tortish uchun ikki tarozi talab qilinmaydi. Ikki tarozi teng bo'lmagan hukmni ifodalaydi.

"Arpa" Fisih bayramining "birinchi hosil" nazrining timsolidir, "bug'doy" esa Hosil bayramidagi "ikki tebratiladigan non" nazrining timsolidir. "Yog'" Muqaddas Ruhning timsoli, "sharob" esa ta'limotning timsolidir. Qadimgi Isroil davridagi Pergamos — bu Isroilning murosaga borgan shohlari davri bo'lib, ular Fisihdan Hosil bayramigacha bo'lgan mavsum orqali ifodalangan Xudoning sajda tizimi ustiga hukm keltirdilar. Xudo Kalomining haqiqatlari "sharob" va "yog'" orqali ifodalanadi. Qadimgi Isroilda ham, zamonaviy Isroilda ham, Pergamos jamoati — bu Shayton Smirna orqali ifodalangan tarixda qon to'kish vositasida qila olmagan ishini amalga oshirishga uringan davrdir. Pergamosda Shayton Xudoning xalqini va Xudoning haqiqatini Smirnada ifodalanganidek qon to'kish orqali emas, balki murosasi orqali yo'q qilishga urindi. Qadimgi Isroil shohlarining murosasi zamonaviy Isroildagi Konstantinning murosasining timsolidir.

Tiyatira "iztirobli tavba qurbonligi" degan ma'noni anglatadi va Xudo O'z nomi uchun o'ldirilgan xalqiga ato etadigan shahidlik ruhini ifodalaydi. Iztirobli tavba qurbonligi yetmish yillik asirlik davrida Doniyor, Shadrax, Meshax va Abednego misolida ko'rsatilganidek, og'ir sharoitlarda

Masihga xizmat qilishga tayyorlikni bildiradi; shuningdek, u bir ming ikki yuz oltmish yil tarixi davomida papalik hokimiyati tomonidan qiynoqqa solingan, qamoqqa tashlangan, tuhmat qilingan va o'ldirilgan valdenschilar, gugenotlar hamda boshqalarning qurbonligini ham ifodalaydi. To'rtinchi muhr Tiyatira jamoati bilan parallel ravishda davom etadi va qadimgi Bobilning qadimgi Isroilga qarshi ta'qibini hamda zamonaviy Bobilning zamonaviy Isroilga qarshi ta'qibini ifodalaydi. Har ikki asirlik tarixida avval haqiqatdan og'ish talab etilgan bo'lib, buni Isroil shohlari va imperator Konstantin amalga oshirdilar. Ularning har ikkalasi ham Tiyatira bilan ifodalangan davrga yo'l tayyorladi.

Sardisning e'tirof etilgan nomga muvofiq hech qanday ma'nosi yo'q, ammo bu e'tirof yolg'ondir. Shekinaning huzuri ikkinchi ma'badda hech qachon zohir bo'lmagan. Masihning huzuri Sardis tarixida hech qachon zohir bo'lmagan. Zulmat asrlaridagi islohot mohiyatan bir qadam oldinga va ikki qadam orqaga ketishlar silsilasi edi. Sardis tarixi Protestant Islohoti davrida ado etishi lozim bo'lgan ish hech qachon nihoyasiga yetkazilmagan.

Filadelfiya birodarlik muhabbatini anglatadi, va agar siz avvalo Xudoni sevmaysiz, birodaringizni sevishingiz imkonsizdir.

Agar kimdir: Men Xudoni sevaman, desa-yu, o'z birodaridan nafratlansa, u yolg'onchidir; chunki ko'rib turgan birodarini sevmagan kishi, ko'rmagan Xudoni qanday sevishi mumkin? Va biz Undan shunday amr olganmizki: kim Xudoni sevsa, o'z birodarini ham sevsin. 1 Yuhanno 4:20, 21.

Filadelfiya Xudoni sevadigan jamoatni ifodalaydi, va aynan shu sababli Filadelfiyaga qarshi hech qanday hukm yoki tanbeh qaratilmagan.

Filadelfiyadagi jamoatning farishtasiga yozgin: Muqaddas Zot, Haqiqiy Zot, Dovudning kalitiga ega bo'lgan, ochadigan va hech kim yopolmaydigan, yopadigan va hech kim ocholmaydigan Zot shunday deydi: Ishlaringni bilaman: mana, men sening oldingga ochiq eshik qo'ydim, uni hech kim yopa olmaydi; chunki sening quvvating oz bo'lsa-da, so'zimni saqlading va nomimni inkor etmadigan. Mana, o'zlarini yahudiy deb aytadigan, ammo unday bo'lmay, yolg'on so'zlaydigan Shayton sinagogasidagilarni shunday qilamanki, ular kelib oyoqlaring oldida sajda qiladilar va seni sevganimni bilib oladilar. Sabr-toqatim haqidagi so'zni saqlaganing uchun, men ham seni butun olam ustiga keladigan, yer yuzida yashovchilarni sinash uchun bo'ladigan vasvasa soatidan saqlayman. Mana, tez orada kelaman: hech kim tojingni olmasligi uchun, o'zingdagi narsani mahkam tut. G'olib kelganni O'z Xudoyimning ma'badida ustun qilaman, va u endi hech qachon tashqariga chiqmaydi; uning ustiga O'z Xudoyimning nomini, O'z Xudoyimning shahrining nomini — Xudoyim huzuridan osmondan tushib keladigan yangi Quddusning nomini — va O'zimning yangi nomimni yozaman. Vahiy 3:7–12.

Filadelfiyaga "Dovudning kaliti" berilgan, va qadimgi Isroilning Filadelfiya tarixida ularga Dovudning O'g'li berildi; bu, boshqa narsalar qatorida, Alfa va Omega, birinchi va oxirgi degan bashoratli tamoyilni ifodalaydi. O'sha kalit "tarixiychilik" metodologiyasini ifodalaydi. Qadimgi Isroilning oxiridagi Filadelfiya jamoati bilan ifodalangan davrda Muqaddas Kitob bashoratining

aynan Muallifining O‘zi kalit edi. Millerchilar tarixidagi Filadelfiya jamoati bilan ifodalangan davrda kalit Uilyam Millerga berildi. Bu ikki tarixda Masih o‘zlarini Ibrohimning o‘g‘illari deb o‘ylagan, ammo aslida unday bo‘lmagan yahudiylar bilan ish ko‘rdi. Miller o‘zlarini ruhiy yahudiylar deb o‘ylagan, ammo unday bo‘lmagan protestantlar bilan ish ko‘rdi.

Kimning qulog‘i bo‘lsa, Ruh jamoatlarga nima deyayotganini eshitsin. Vahiy 3:13.

Laodikiya “hukm qilingan xalq” degan ma‘noni anglatadi, va Laodikiyaliklar — Masih davridagi yahudiylar — oxir-oqibat milodiy 70-yilda Quddusning vayron qilinishi chog‘ida hukm qilindilar. Murtad protestantizmning yakuniy hukmi yakshanba qonuni inqirozi paytida sodir bo‘ladi, biroq ular 1844-yil bahorida birinchi farishtaning xabarini rad etganlarida o‘z hukmlariga duch keldilar va shundan so‘ng ilohiy ravishda Bobilning qizlari deb e‘lon qilindilar. O‘sha qulagan protestantlar tergov hukmining oxirgi kunlaridagi Laodikiyachi adventizmning timsolidir.

Endi biz, asosan, Vahiy kitobidagi yetti jamoatning bashoratli ramzlar sifatida qanday qilib to‘g‘ri tushunilishi va shundan keyin bashoratli tarzda qo‘llanishi mumkinligining bir necha turli yo‘llarini ko‘rib chiqdik. Ammo ular “bizga eng oliy hokimiyat tomonidan berilgan” bashoratli qoidalar doirasida tushunilishi va qo‘llanilishi lozim.

Yetti jamoatga yo‘llangan xabarlar — Yuhanno bu xabarlarni yozib olgan paytda mavjud bo‘lgan yetti jamoatga berilgan xabarlardir. Yetti jamoatga yo‘llangan xabarlar tarix davomida barcha jamoatlar uchun ta‘limot va ogohlantirish beradi. Yetti jamoatga yo‘llangan xabarlar tarix davomida alohida masihiylar uchun ham ta‘limot va ogohlantirish beradi. Yetti jamoat havoriylar zamonidan to dunyoning oxirigacha bo‘lgan Masihiylik tarixini ifodalaydi. Yetti jamoat Muso zamonidan milodiy 70-yilda Quddus vayron qilinmaguncha bo‘lgan qadimgi Isroil tarixini ifodalaydi. Yetti jamoatni birinchi to‘rt jamoat bilan oxirgi uch jamoat o‘rtasidagi farqni aniqlash orqali anglash va tatbiq etish mumkin.

Biz aniqlayotgan oltita turli bashoratli tatbiqning ayni o‘zi yetti muhrda ham ifodalangan.

Bu haqiqatlarni keyingi maqolada ko‘rib chiqamiz.